

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАВЧАЛЬНО-НАУКОВА УСТАНОВА
«АКАДЕМІЯ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Вченою радою ДННУ «Академія фінансового управління»

Протокол № 11 від 27 вересня 2022 р.

Вище-президент ДННУ «Академія
фінансового управління»

О. О. Любіч

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(для освітньо-наукових програм 2022 року затвердження)**

Цивільна оборона

рівень вищої освіти	третій (освітньо - науковий) рівень
галузі знань	05 «Соціальні та поведінкові науки», 07 «Управління та адміністрування»
спеціальності	051 «Економіка», 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
освітньо-наукові програми	«Економіка», «Облік і оподаткування», «Фінанси, банківська справа та страхування»
тип дисципліни	вибіркова

Київ 2022

Автор:

Арзуманян Аркадій Григорович – заступник директора НДФІ ДННУ «Академія фінансового управління».

Рецензенти:

Корнєєва Юлія Володимирівна – д.е.н., завідувач відділу макроекономічного регулювання та міжнародних економічних відносин НДФІ ДННУ «Академія фінансового управління», гарант ОНП «Економіка» (доктор філософії),

Олійник Яна Вікторівна – д.е.н., доцент, директор Інституту післядипломної освіти ДННУ «Академія фінансового управління», гарант ОНП «Облік і оподаткування» (доктор філософії),

Олієвська Мирослава Григорівна – д.е.н., завідувач відділу бюджетних видатків соціальної сфери та економічного розвитку НДФІ, гарант ОНП «Фінанси, банківська справа та страхування» (доктор філософії).

Форма навчання —	очна (денна), заочна
Семестр —	3
Кількість кредитів ECTS —	3
Форма підсумкового контролю —	диференційований залік
Мова викладання —	українська

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні Інституту післядипломної освіти 01.09.2022 р., протокол № 9.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ	7
Тема 1. Теоретичні засади цивільної оборони	7
Тема 2. Нормативно-правове та організаційне забезпечення цивільного захисту в Україні	7
Тема 3. Джерела небезпеки	7
Тема 4. Цивільний захист населення і територій	7
Тема 5. Організація нагляду, здійснення контролю та навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях	8
3. ПОРЯДОК ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	8
4. ПОЛІТИКА ДОБРОЧЕСНОСТІ	10
5. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА	10
6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА	11
6.1. Нормативно-правові акти	11
6.2. Основна література	12
6.3. Додаткова література	12
6.4. Інформаційні ресурси	12

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Цивільна оборона» є однією з вибірових компонент освітньої складової підготовки докторів філософії за освітньо – науковими програмами «Економіка», «Облік і оподаткування», «Фінанси, банківська справа та страхування».

З метою створення безпечних умов організації навчального процесу передбачена можливість проведення усіх занять в Академії у дистанційному режимі із використанням хмарного сервісу організації відеозв'язку ZOOM.

Анотація навчальної дисципліни.

Охорона та безпека життєдіяльності тісно пов'язані із процесом сталого розвитку та являються головними пріоритетами сучасності. Їх забезпечення виступає умовою усталеності, формування національної безпеки країни та досягається через запобігання потенційних небезпек. Визначною умовою сталого розвитку являється ефективна політика на рівні держави у сфері захисту населення та території від впливу небезпек різноманітного походження (природного, техногенного, соціального та політичного). Формування стійкого уявлення залежності діяльності від вимог безпеки та розуміння цінності життя людини являються головними факторами запобігання та зниження ризиків виникнення небезпечних подій. Тому знання культури безпеки, формування ризик-орієнтованого мислення, розуміння організації нагляду та здійснення контролю потенційно небезпечних подій, уміння навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях сприяє уникненню та мінімізації наслідків надзвичайних ситуацій.

Мета дисципліни: поглибити знання, вміння і практичні навички для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, а також формування у здобувачів вищої освіти відповідальності за особисту та колективну безпеку.

Відповідно до окресленої мети, **завдання** викладання дисципліни полягають у засвоєнні здобувачами вищої освіти знань, вмінь та навичок вирішувати здійснювати професійну діяльність з урахуванням вимог щодо забезпечення безпеки та захисту населення в умовах небезпеки та формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки життєдіяльності, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику.

Основні результати вивчення навчальної дисципліни:

Знання:

- культури безпеки і ризик-орієнтованого мислення, при якому питання безпеки, захисту й збереження навколишнього середовища розглядаються як найважливіші пріоритети в житті й діяльності;

- знання сучасних проблем і головних завдань безпеки та вміння визначити коло своїх обов'язків з питань виконання завдань професійної діяльності з урахуванням ризику виникнення небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання;

- вміння оцінити середовище перебування щодо особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства, провести моніторинг небезпечних ситуацій та обґрунтувати головні підходи та засоби збереження життя, здоров'я та захисту в умовах загрози і виникнення небезпечних та надзвичайних ситуацій;

- здатність приймати рішення щодо безпеки в межах своїх повноважень.

Уміння:

- орієнтуватися в основних нормативно-правових актах з питань цивільної оборони;

- обґрунтування та методичне забезпечення проведення навчання серед працівників та населення з питань цивільної оборони та дій за надзвичайних ситуацій;

- вміння надати допомогу та консультації працівникам та населенню з практичних питань цивільної оборони та захисту у надзвичайних ситуаціях.

1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№	Теми	Всього, год	Лекції, год.	Індивідуальні заняття, год.	Самостійна робота, год.	Форма оцінювання
1	Теоретичні засади цивільної оборони	20	2	2	16	Усна доповідь на семінарі-«мозковому штурмі», перевірка виконання завдань міні – кейсу
2	Нормативно-правове та організаційне забезпечення цивільного захисту в Україні	18	2	2	14	Усна доповідь на семінарі – вирішенні ситуаційних вправ, перевірка виконання завдань міні – кейсу
3	Джерела небезпеки	18	2	2	14	Усна доповідь на семінарі – вирішенні ситуаційних вправ, перевірка виконання завдань міні – кейсу
4	Цивільний захист населення і територій	18	2	2	14	Усна доповідь на семінарі-«мозковому штурмі», перевірка виконання завдань міні – кейсу
5	Організація нагляду, здійснення контролю та навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях	16	2	2	12	Перевірка виконання індивідуальних завдань для самостійної роботи, перевірка виконання завдань підсумкової контрольної роботи
Всього навчальних годин		90	10	10	70	-

Підсумковий контроль – диференційований залік

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

Тема 1. Теоретичні засади цивільної оборони

Мета та завдання дисципліни «Цивільна оборона». Основні поняття та визначення цивільної оборони. Актуальні питання цивільної оборони. Основні принципи цивільної оборони. Основні завдання цивільної оборони. Категорійно-понятійний апарат цивільної оборони.

Тема 2. Нормативно-правове та організаційне забезпечення цивільного захисту в Україні

Міжнародні нормативні акти у сфері цивільного захисту. Женевська конвенція у сфері цивільного захисту. Організаційні аспекти цивільного захисту в зарубіжних країнах. Міжнародне співробітництво України у сфері цивільного захисту. Розвиток системи цивільного захисту в Україні. Роль та значення цивільного захисту у державній системі безпеки. Національні нормативні акти у сфері цивільного захисту. Структурно-функціональна схема державного управління безпекою та захистом у надзвичайних ситуаціях в Україні з урахуванням правового статусу і повноважень органів влади. Органи управління, сили і ресурси з попередження та реагування на надзвичайні ситуації на державному рівні. Права та обов'язки робітників, службовців і населення згідно нормативних вимог про цивільний захист.

Тема 3. Джерела небезпеки

Класифікація, ідентифікація та види небезпек. Небезпеки, які можуть призвести до надзвичайної ситуації. Глобальні проблеми людства: природні техногенні, соціальні та соціально-політичні небезпеки. Ризики, їх класифікація, ідентифікація. Рівні ризику та управління виявленим ризиком

Тема 4. Цивільний захист населення і територій

Надзвичайні ситуації та їх наслідки. Класифікація надзвичайних ситуацій. Надзвичайні ситуації природного характеру. Надзвичайні ситуації техногенного характеру. Надзвичайні ситуації соціального та воєнного характеру. Захист населення та територій від надзвичайних ситуацій. Локалізація надзвичайних ситуацій та ліквідація їх наслідків.

Тема 5. Організація нагляду, здійснення контролю та навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях

Загальні функції управління, пов'язані з прогнозуванням, плануванням, регулюванням, координацією і контролем у надзвичайних ситуаціях. Характеристика та критерії ідентифікації об'єктів, які є потенційно небезпечними на території України. Порядок декларування об'єктів підвищеної небезпеки. Фінансування заходів з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, відшкодування збитків постраждалим. Страховий механізм відшкодування збитків від надзвичайних ситуацій. Порядок надання фінансової допомоги та схема опрацювання звернень щодо виділення коштів з резервного фонду державного бюджету. Організація нагляду та здійснення контролю за обстановкою на потенційно небезпечних об'єктах на території України. Єдина державна система цивільного захисту. Сили цивільного захисту та їх завдання, повноваження. Права громадян України у сфері цивільного захисту. Обов'язки громадян України у сфері цивільного захисту. Головні положення про навчання персоналу підприємств, установ і організацій діям та способам захисту в разі виникнення надзвичайних ситуацій та аварій. Система інструктажів. Сили цивільного захисту закладу освіти.

3. ПОРЯДОК ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти здійснюється у формі диференційованого заліку.

Диференційований залік передбачає оцінювання засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу на підставі поточного контролю (за результатами роботи на індивідуальних заняттях, а також контрольних заходів). Підсумковий контроль у формі диференційованого заліку визначається як сума балів, отриманих здобувачами вищої освіти під час поточного контролю протягом усього семестру.

Підсумкове оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою Академії, шкалою ЄКТС та національною шкалою.

**Умови результатів підсумкового оцінювання знань здобувачів
вищої освіти**

100-бальна шкала Академії	Шкала ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	відмінно
85–89	B	добре
75–84	C	
70–74	D	
60–69	E	задовільно
35–59	FX	незадовільно з можливістю перескладання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни

Умови результатів поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти

Форми контролю	Максимальна кількість балів
Усна доповідь на семінарі – вирішенні ситуаційних вправ	«4 « x 2 = 8
Усна доповідь на семінарі- «мозковому штурмі «	«4 « x 1 =4
Перевірка виконання завдань міні –кейсу	«4 « x 1 =4
Усна доповідь на семінарі – розгорнутій бесіді	«4 « x 1 =4
Перевірка виконання завдань міні – контрольної роботи	«5 « x 2 = 10
Перевірка виконання індивідуальних завдань для самостійної роботи	«20 « x 1 = 20
Перевірка виконання завдань підсумкової контрольної роботи	50
Всього	100

З навчальної дисципліни «Цивільна оборона» передбачено такий перелік видів індивідуальних завдань:

- аналітичний (критичний) огляд наукових публікацій за заданою тематикою;
- написання есе;
- підготовка презентації (доповіді) за заданою тематикою;
- переклад іноземних літературних джерел за заданою проблематикою.

Підсумкова контрольна робота проводиться у формі комп'ютерного тестування. Кожний варіант складається з 50 тестів.

4. ПОЛІТИКА ДОБРОЧЕСНОСТІ

Індивідуальні завдання з навчальної дисципліни «Цивільна оборона» мають виконуватись здобувачами самостійно. Для оцінювання надаються лише результати власної роботи здобувача.

Роботи, що містять копіювання оригінальних текстів без посилання на джерела інформації, або компіляцію текстів з оригінальних джерел, оцінюються в 0 балів. Усі роботи перевіряються на антиплагіат.

Під час підготовки до відповіді на тестові завдання підсумкової контрольної роботи здобувач може користуватися лише дозволеним переліком матеріалів. Використання інших матеріалів та інформаційних засобів (сторонні друковані матеріали, інтернет, мобільний телефон, планшет, смарт-годинник, додаткові вкладки браузера на комп'ютері (у разі комп'ютерного тестування)) вважається порушенням й дає підстави викладачеві відсторонити цього здобувача від виконання завдань підсумкової контрольної роботи та оцінити її результати в нуль балів.

Якщо під час підсумкової контрольної роботи виникають питання технічного або іншого характеру (уточнення умови завдання, повідомлення про погане самопочуття), здобувач має право звернутися до викладача.

5. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Арзуманян Аркадій Гртгорович, заступник директора НДФІ ДННУ «Академія фінансового управління», Кавалер Почесного знака «За заслуги» 1-го ступеня.

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

6.1. Нормативно-правові акти

1. Закон України «Кодекс цивільного захисту України» від 02.10.2012 № 5403-VI.
2. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000 № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>
3. Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
4. Закон України від 6.12.1991 р. № 1932-XII «Про оборону України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>.
5. Закон України від 5 березня 1998 р. № 183/98-ВР «Про Раду національної безпеки і оборони України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-vr#Text>.
6. Реєстр нормативно-правових актів з охорони праці (НПАОП). URL: <https://dnaop.com/398/2428/>
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями» від 24.03.2004 № 368. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/368-2004-%D0%BF#Text>
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру»: від 30.10.2013 р. № 841. URL: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Departament-organizaciyizahodiv-civilnogo-zahistu-docs.html>
9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку створення та використання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій» від 30.09.2015 р. № 775. URL: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Departament-derzhavnogo-naglyadu-ta-kontrolyudocs.html>.
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про деякі питання використання захисних споруд цивільного захисту». URL: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Departament-organizaciyi-zahodiv-civilnogo-zahistudocs.html>. Кодекс цивільного захисту України № 5403-VI від 02.10.2012 р. <http://search.ligazakon.ua>
11. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 року № 11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF#Text>

12. ДБН В.2.2.5-97 «Захисні споруди цивільної оборони». URL: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Departament-organizaciyi-zahodiv-civilnogo-zahistudocs.html>

13. ДСТУ 50058:2008 «Безпека у надзвичайних ситуаціях. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях. Основні положення». URL: http://online.budstandart.com.ua/catalog/doc-page?id_doc=72842

6.2.Основна література

1. Охорона праці та цивільний захист: Підручник для студентів, які навчаються за спеціальностями галузей знань «Автоматизація та приладобудування»/ О. Г. Левченко, О. І. Полукаров, В. В. Зацарний, Ю. О. Полукаров, О. В. Землянська. За ред. О. Г. Левченка. – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 420 с.

2. Варивода К. С., Горденко С. І. Цивільний захист : підручник. Переяслав (Київ. обл.) : Домбровська Я. М., 2020. 596 с.

3. Цивільний захист у схемах: навч. посібник / А.О. Собакарь, Д.Г. Казначеев, В.Д. Поливанюк, О.І. Бойко. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 144 с.

4. Цивільний захист у схемах : навч. посіб. / А. О. Собакарь, Д. Г. Казначеев, В. Д. Поливанюк, О. І. Бойко. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 142 с.

5. Чорна Т. М. Цивільний захист : навч. посіб. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2017. 203 с.

6.3. Додаткова література

1. Артем'єв С.Р., Малько О. Д., Шароватова О. П., Бригада О. В., Цимбал Б. М., Ковальов О. С., Ільїнський О. В. Культура безпеки: навч. посібн. Х.: НУЦЗУ, 2020. 172 с.

2. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях: Практичний посібник/ Ю.Г. Сукач, Р.Ю. Сукач, Р.Л. Ткачук, О.Д. Синельников; Львівський державний університет безпеки життєдіяльності.– Львів: Растр-7, 2021.– 260 с.

3. Перша допомога : довідник для населення / Товариство Червоного Хреста України. 2017. 40 с. URL : <https://redcross.org.ua/information>

4. Перша психологічна допомога: посібник для членів загону швидкого реагування Товариства Червоного Хреста України. Київ, 2017. 42 с.

5. Фаррахов, О., & Лисиченко, О. (2022). Вражаючі фактори радіоактивного і хімічного забруднення атмосфери. Аналіз існуючих методів захисту населення. *Grail of Science*, (17), 171–180. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.22.07.2022.030>

6.4. Інформаційні ресурси

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua/>

2. Верховна Рада України. URL: <http://www.rada.kiev.ua>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua>
4. Міністерство екології та природних ресурсів України. URL: <http://www.menr.gov.ua>
5. Державна служба України з питань надзвичайних ситуацій. URL: <https://www.dsns.gov.ua>
6. Рада національної безпеки і оборони України. URL: <http://www.rainbow.gov.ua>
7. Північноатлантичний альянс (НАТО) . URL: <http://www.nato.int>